

KNJIŽEVNOST.

Rado Murnik: **Lovske bajke in povesti.** (Knjižnica Slovenskega Ilustrovanega Tednika I.). V Ljubljani, 1914. Tisk Zadružne tiskarne v Krškem. — Na 190 straneh je nanizanih 12 drobnih — kakor hoče pisatelj — lovskih bajk in povesti. Bajke so vsekako boljše od povesti. Zakaj »povesti« niso bogve kaj drugega nego znane, z nekaterimi variantami povsod pripovedovane lovske anekdote — bolj ali manj raztegnjene in razblinjene. Kakor v svojih drugih publikacijah, nastopa Murnik tudi v tej knjigi kot humorist, razen v zadnji prekrvavi »povesti« *Za Mrtvimi o galii*, katera očitno ne spada v to zbirko. Murnikov humor pa je tako tako — srednje vrste. Prav od srca se človek malokrat zasmeja ob teh »bajkah in povestih«. Ali smo se mi postarali za smeh — ali pa prijatelj Murnik za šalo in dovtip? Vsekako je v tem humorju preveč iskanega, narejenega, prisiljenega. Sicer vemo za tisti izrek: Gute Witze wollen erdacht sein — toda zdi se nam, da ali izrek ni povsem resničen, ali pa Murnikovi dovtipi ne dovolj dobro izmišljeni. — Dve strani pa ima Rado Murnik, za kateri zasluži priznanje. Ena je ta, da je (vsaj kar ga jaz poznam, ki pa nisem bral vseh njegovih reči, n. pr. one dolge *Hčere grofa Blagaja* v »Zvonu« že ne) dostojen pisatelj, to se pravi tak, ki ga brez večjih pomislekov daš tudi mlademu človeku v roke. Druga je pa ta, da se zelo potrudi za lep in bogat jezik. Na to plat so njegovi spisi skrbno, če ne skoro — preveč izpiljeni.

Dr. Mih. Opeka.

Občno vzgojeslovje z dušeslovnim uvodom. Sestavil Viktor Bežek. A. Osnovni nauki iz dušeslovja. V Ljubljani 1913. Založba »Slovenske šolske Matic«. V 8° IX+128 str.

»Slovenska šolska Matica« je za leto 1913. razveselila učiteljstvo med drugimi knjigami tudi z dušeslovjem, ki podaja uvod za občno vzgojeslovje, to pa bo sledilo, kakor obeta pisatelj, kot dar za leto 1914.

S tem se je deloma odpomoglo nujni potreščini pedagoških šolskih knjig za učiteljsišča. Čisto bo tem potrebam seveda ustrezno šele tedaj, ko bo objavljeno občno vzgojeslovje, občno ukoslovje z uvodnimi logičnimi pripomnjami ter zgodovina vzgoje in pouka. »Slovenska šolska Matica« je torej začela z objavo gori navedene knjige jako važno delo, za katero ji gre najtoplejša zahvala; kajti doslej niti učitelji, niti učiteljsiščniki niso imeli pristne in dobre slovenske knjige, ki bi bila služila pouku ter nudila slovensko pedagoško, psihološko in logično terminologijo. Srednje šole so v tem prehitile učiteljsišča, ker je profesor dr. Ozvald spisal logiko in psihologijo za 7., oziroma 8. razred srednjih šol že leta 1912., oziroma 1913.

Naša knjiga podaja sicer, kakor že naslov pravi, le osnovne nauke iz dušeslovja, a vendar se je pisatelj dotaknil vseh važnih psihičnih pojavov, dejstev in zakonov, ki o njih mora biti učitelj poučen, da bo svoj poklic razumno izvrševal, in ki zanimajo tudi neučitelje.

Običajno je po nekaterih uvodnih pojmi, kakor o pojmu dušeslovja, njegovem predmetu, o razmerju med psihičnimi in fizičnimi pojavi in o virih dušeznanstva, razdelil dušeslovno snov na tri dele: umovanje, čuvstvovanje in hotenje. V vsakem delu razlaga potem postanek in nadaljnji razvoj raznovrstnih psihičnih pojavov. Pisatelj stoji namreč na modernem biološkem in genetskem stališču psihološke vede. Zato je teorijo o dušnih zmožnostih kot zastarelo čisto opustil. Tudi zastoj iščeš v knjigi nominalnih psiholoških definicij, ki le obtežujejo razumevanje psihičnih dejstev in jih nič ne pojasnjujejo, pa čisto tudi niso zanesljive. Nasproti pa čitaš, kako nastaja to, kako ono psihično dejstvo, kje so iskati vzroki zanje, kakšno je razmerje, kakšna vez med fiziološkimi pojavi in stanji ter med psihološkimi dejstvi, kako se psihični pojav razvija, kako teče naprej do konca, zakaj tako, kako vpliva in učinkuje na druge psihične pojave, zakaj in kako nastane ta ali oni psihični zakon itd.

Tu in tam je pisatelj sprejel v svojo knjigo nove dušeslovne nauke, kolikor je to dopuščal njen obseg in so se mu zdeli potrjeni po najnovejših preiskavah. Tako sta n. pr. §§ 62. in 63. z napisom »čuvstva, ki izvirajo iz odnošajev individuuma napram vnanjemu svetu«, kjer govori o aktualno in potencialno nevarnih, oziroma koristnih predmetih ter iz tega izvirajočih čuvstvih, nekaj takega; umetnost in igro spaja v sorodno celoto, ker jima je »izvrševanje funkcijskih potreb in z njim spojena slast samonamen, ne da bi se izkušal doseči še kak drug praktičen smoter« (str. 104.); smoter čuvstvovanja in umovanja je isti: »obramba in ohranitev posameznika in indirektno tudi njegovega rodu; čuvstvo nas usposablja, da razločujemo to, kar našemu ustroju godi in kar mu škoduje, z umom pa spoznavamo sredstva za pribavljanje ugodnosti in odvrčanje neugodnosti« itd.

Večkrat pisatelj namigne, kako vpliva to ali ono psihično dejstvo na pedagoško znanost in umetnost, zlasti na didaktiko in metodiko. Tako kaže n. pr. na strani 34., kako je uporabljati asociacijo za spretnost v čitanju in pisanju. Na strani 44. govori o ozirom na dušno pozornost o veliki važnosti primernih uvodov kakor pri pesnikih in pisateljih, takom pri govornikih in učiteljih. Na strani 48. poudarja glede na umski spomin vrhovno metodiško pravilo, naj se nalaže pametovanju samo to, kar se je prej do dobra raztolmačilo, in na strani 49. uči, da je za mehanski spomin edina zanesljiva opora dovoljno opetovanje, ki ima veliko večji uspeh, ako se vrši v primernih presledkih, ne pa zaporedoma, kar bi morali »šolniki vpoštevati ter iste snovi ne dolgo nepretrgoma premleivati, nego jo v daljših odmorih ponavljati«. O vršilnih ali funkcijskih potrebah čuvstvovanja trdi na strani 87. po vsej pravici, da je treba s tem dejstvom računati ljudskim vzgojiteljem in državnim voditeljem; »priskrbeti je treba ljudskim čuvstve-